

ANCAQ QİSAS HAQQINDA OLMAYAN DİALOQ

Müasir KİNO növbəti təkamül dövrünü yaşayır. Bu, bir tərəfdən, elmi-texniki tərəqqinin nailiyyətlərinin kinoindustriyaya cəlb olunması ilə ahəngdarlıq təşkil etsə də, digər tərəfdən, həyat eşqinin yeni meyarlar və dəyərlərlə yaşamağa meyillənməsi ilə sıx bağlıdır.

Yeni həyat, yeni problemləri ilə kinoya gəlməkdədir. Buna görə də kino incəsənətin ən vacib və faydalı janrı kimi dəyəri ni saxlamaqdadır.

Müasir kino paradigmaları ənənəvi xeyir-şər məntiqi üzərində qurulsa da, onun həlli hər millətin öz mədəni səviyyəsindən açılır. Bu mənada kinematografçılarımızın tədricən beynəlxalq arenaya çıxması, Azərbaycan filmlərinin kinofestivalların əsas proqramlarına daxil olunması, mədəniyyətimizin səviyyə və cəlbedicilik ölçüsü, müxtəlif mükafatlar alması isə kinomuzun belə bir məsuliyyətli və tələbkarlı yolda düzgün istiqamət götürməsi ilə əlaqələndirilə bilər.

Azərbaycan kinosunun ən üstün cəhəti həmişə onun ideya-məzmun tərəfi ilə bağlı olub. Texniki cəhətdən bizim kinoda qüsurlar tapmaq mümkündür, amma süjet, ideya, fəlsəfi yük baxımından kinomuz həmişə maraqlı, baxımlı, tərbiyəedici, ağıllı olub. Bunu hazırda ölkə teleməkanında nümayiş etdirilən müxtəlif yerli teleserialların nümunəsində də görmək mümkündür. Beləliklə, teleserial məsələləri barədə fikir mübadiləsi aparmaq üçün az öncə LİDER TV-də nümayiş etdirilən, tamaşaçılar tərəfindən, xüsusilə də sosial şəbəkələrdə geniş müzakirə olunan və bəyənilən “Qisas” çoxseriyalı telefilmnin bir qrup yaradıcı heyəti ilə görüşüb, söhbət etmək qərarına gəldik.

Film görkəmli yazığımız Tahir Kazımovun eyniadlı romanı əsasında lentə alınıb. Müəllif həmin əsər barədə söhbət düşəndə deyir: “Romanda süjet, əsasən, qisaslar üzərində qurulmuşdur. Hər bir obraz öz həyat tərzinə, səhvinə görə mənəvi və fiziki qisas cəzasına məhkum olunur. Bu qisaslar sujetə süni şəkildə düzülməmişlər, əksinə, təbii qanunauyğunluğa əsaslanırlar... Əsəri diqqətlə oxuyan hər bir oxucu, sözsüz ki, aydınlaşdırır ki, roman təkcə bir qrup insanların bir-birindən qisas almaqla cinayət törətdiklərindən yox, həm də həyat, yaşayış tərzlərinə görə öz tələləri onlardan mənəvi qisas aldığından da bəhs etdiyini dəqiqləşdirirlər”. Romanın nəşr tarixini və 1990-cı ildən başlayaraq, həm oxucular, həm də müxtəlif kinorejissorlar tərəfindən xüsusi rəğbətlə qarşılandığını, həmçinin müəllifin “...çox sevinərdim ki, əsər Vətənimdə, Azərbaycanda ekranlaşdırılsın” istəyinə bələd olduğum üçün həmin teleserial ətrafında söhbətimizdə maraqlı məqamlara toxunulacağına şübhə etmirdim.

Tahir Kazımov bədii yaradıcılıqda detektiv mövzu ilə həyat və məişətdə baş verən hadisələrin bədii həllinə nail olan usta yazıçıdır. Onun qəhrəmanları günahlarını hiss edib, vicdan əzabı çəkdikləri üçün oxucu ilə tez doğmalaşırlar. Buna görə də yazıçının əsərləri həyat yaramazlıqlarına qarşı “dinc üsyan” kimi diqqəti cəlb edir. Bu baxımdan rejissor Asif Abramovun da “Qisas” romanına müraciət etməsi təbiiird.

–Söhbətimizə teleserial kino janrı, onun sosial-siyasi həyatda yeri, imkanları, Azərbaycan kino sənətində ənənələri, inkişaf meyilləri, keyfiyyətinin yaxşılaşdırılması istiqamətində başlamaq yerinə düşərdi...

–**ASİF ABRAMOV.** Azərbaycan kinematografiyasının çox yaxşı telefilm ənənəsi olsa da, bunu teleserial barədə demək olmaz. Biz bu sektorda yeni-yeni addımlar atırıq. Bu format bizim üçün təpəzədir. Prezidentimizin Azərbaycan incəsənətinə, ən əsası da teleserial sektoruna dəstəyi bizim kino adamlarımızı, xüsusilə də gənc kinoçuları ruhlandırıb, onlara əlavə stimül verdi. Təbiiird ki, hər şey birdən-birə deyil, illər keçdikcə püxtələşir, mükəmməllik qazanır. Teleserial janrı da həmçinin. Etiraf edək ki, bu sahə bizim üçün təzə olduğundan, onun sənət və keyfiyyət baxımından cilalanmasına ehtiyac var. “Təcrübə illər ötdükcə artır” – deyirlər, azərbaycanlı kinematografçılar da bu təcrübəni toplaya-toplaya öz kinomuzu, seriallarımızı daha maraqlı və peşəkar çəkməyə çalışacaqlar. Bizim kino potensialımız həmişə olub, sadəcə təcrübə üçün müəyyən möhlət və texniki dəstəyə, bir az da səbri münasibətə ehtiyacımız var...

–**Əlbəttə, bu janrda işləyə biləcək yaradıcı və texniki işçilərin formalaşdırılması: təhsil və təcrübə məsələləri, həmçinin başqa vacib komponentlər haqqında düşüncələriniz kinomuzun gələcəyi ilə sıx bağlıdır. Növbəti sualı həm rejissora, həm də romanın müəllifinə ünvanlamaq istədim: bədii əsər bolluğu içindən nə üçün məhz “Qisas” romanını – sovet dövründə yazılmış bir əsəri serial üçün seçdiniz?**

–**ASİF ABRAMOV.** Stanislavski demişkən, kino – ssenaridən başlayır. Rejissor nə qədər professional bir qrupla çalışsa da, ən güclü, tanınmış aktyorları yaradıcı heyətə dəvət etsə də, əgər ssenari, motiv maraqlı deyilsə, o film, yaxud serial cəlbedici olmayacaq. Tamaşaçılara onun həyatında olan hadisələrdən, cəmiyyətdə rast gəlinən obyektiv, bəzən hətta subyektiv motivlərdən tanış olan situasiyalar barədə söhbət açmasan, onları ekran qarşısında heç cür saxlaya bilməzsən. “Qisas” romanında, mənim rejissor düşüncəm baxımından, bu suallara tam cavab verən, bilavasitə həyatın dibindən götürülmüş hadisələri əhatə edən kino material var.

–**TAHİR KAZIMOV.** Bir halda ki, bugünkü “dəyirmi masa”mız “Qisas” romanı ətrafında cərəyan edir, ilk növbədə onun barəsində bir qədər geniş danışmaq istə-

dim. Çünki “sovet dövrü” məsələsinə də aydınlıq gətirmək lazımdır... “Qisas” 1987-ci ildə tamamlanıb çapa verilsə də, o vaxtı Sizin “Nəsr” redaksiyasının müdiri işlədiyiniz “Yazıçı” nəşriyyatının rəhbərliyi əsərdəki erməni obrazı və “qan içmək” epizoduna görə (romanı oxuyanlar bilir söhbət nədən gedir. –E.V.), əsəri nəşriyyatın “Tematik plan”ına salmamışdı. Bu kitabda bir az çıpaqlıq və əsərin qəhrəmanlarının ümumən pozitiv olsa da, mənfiliyə yuvarlanması sovet dövrünün siyasətinə yad idi... Əsər ancaq 1990-cı ildə işıq üzü gördü və tez bir zamanda satıldı, 30 min tirajlı roman 10 min nüsxə də əlavə çap olundu. Kitab mənim razılığım olmadan iki dəfə “piratlar” tərəfindən, gəlir mənbəyi kimi də nəşr edilib satılmışdı... Əsər o vaxtlar da bir çox rejissorların, həmçinin əcnəbi rejissorların da diqqətini cəlb etmişdi. 1996-1997-ci illərdə o vaxtkı Sara telekanalı romanın çəkilişinə vəsait də ayırmışdı, rejissor Bəhrəm Osmanovun başçılığı ilə tanınmış aktyorlar (Kamal Xudaverdiyev, Ramiz Novruzov, Mehriban Xanlarova və b.) seriala çəkilmişdilər... Montaj ərəfəsində telekanal fəaliyyətini dayandırdığından, işimiz başa çatdırılmamışdı... Möhtərəm Prezidentimiz cənab İlham Əliyevin Azərbaycanda mədəniyyətin, incəsənətin inkişafına, milli seriallarımızın çəkilişinə payğısı ilə ayırdığı vəsaitlə dostum Asif Abramov rəhbərliyi və yaradıcı kollektivin iştirakı ilə “Qisas” romanı teleserial şəklində işıq üzü gördü. Fərsətdən istifadə edib mədəniyyətimizin, incəsənətimizin inkişafına payğı və dəstəyinə görə möhtərəm Prezidentimiz, Azərbaycanın qurucusu, ulu öndərimiz Heydər Əliyevin davamçısı cənab İlham Əliyevə yaradıcı kollektiv və şəxsən öz adımdan minnətdarlığımı bildirirəm.

–**Doğrudan da, “Azərbaycan Respublikasında milli televiziya filmlərinin istehsalına maliyyə yardımının göstərilməsi haqqında” möhtərəm Prezidentimizin 2013-cü ilin aprel ayının 4-də imzaladığı Sərəncamdan sonra respublikamızda teleserial çəkilişi sahəsində böyük canlanma yaranmışdır...**

–**ASİF ABRAMOV.** Həqiqətən də, 2013-cü illə müqayisədə, fikirləşirəm ki, 2014-cü ildə daha maraqlı, cəlbedici, keyfiyyətli seriallar çəkilib. İnanıram ki, keyfiyyət bu il, daha doğrusu ildən-ildə daha da

artacaq. Çünki biz də artıq bu sahədə özümüzə güvənməyə başlayırıq, öz ssenariçilərimiz, texniki heyət, aktyor və aktrissalarımız formalaşmağa başlayır. Qeyd edildiyi kimi, dövlət dəstəyini hiss etməyə başlamışıq, istehsalatda təcrübəmizi artır-artıra, öz işimizi özümüz görə-görə püxtələşəcəyik. Mən buna əminəm...

–**Buna baxmayaraq, quruluşçu rejissor kimi düşüncənizi kadra köçürə bildinizmi? “Quruluşçu rejissor-ssenari müəllifi” arasında romana yaşmada, süjetə baxışda, onun ekran həllində fərqli münasibət vardı?**

–**ASİF ABRAMOV.** Romana yaşama tərzində, ümumi leytmotivlə bağlı fərqlilik yox idi, amma bədii material ilə kino materialı arasında müəyyən şərtliliklər olmalıdır, bu sənət baxımından, yaradıcılıq üsulları baxımından obyektiv məqamlardır, bunsuz kino yaratmaq mümkün deyil...

–**TAHİR KAZIMOV.** Bütövlükdə ciddi fikir ayrılığından, ziddiyyətli yaradıcılıq məsələlərindən söhbət gedə bilməz. Ancaq biz hər ikimiz yaradıcı insanlarıq və bizim öz yaradıcılıq formatından irəli gələn müəyyən özünəməxsusluqlarımız, həmçinin kino və bədii əsər şərtlilikləri var. Və bütün bunlar yaradıcı insanlara məxsus prinsiplər əsasında həll olunmuşdur. Çəkilişlərə başlamazdan əvvəl Asif Abramovla müş-tərəf fikrə gəldik ki, öncə əsəri müasirləşdirmək lazımdır, mobil telefonlar, xarici maşınlar, möhtəşəm saraylar və s... Əs-lində 50-55 serialıq materialımız vardı. Bir çox epizodların çəkilişi, hətta son beş se-riyanın qırıq-qırıq, qısa-qısa tamaşaçılara nümayiş etdirilməsi də məcburi ixtisarlardan irəli gəlir, çünki filmi 32 seriyaya sığış-dırmağa məcbur idik... Hər halda Asif Ab-ramovla işləmək mənə xoş idi, qarşılıqlı ünsiyyət və yaradıcı münasibətdən mə-nunluq duyurduq.

–**Tahir müəllimin fikirlərindən sonra rejissora belə bir sualla müraciət etmə-mək olmur: filmə bəzi kadrlarına görə yaradıcılıq təəssüfünə keçirirsiniz?**

–**Asif Abramov.** Bəli, keçirirəm. Hər-dən məndə belə fikirlər yaranır ki, öz-özü-mə deyirəm, bəlkə də xarici aktyor-aktri-salar dəvət etsəydim, filan kadr daha yax-şı ifadə edilərdi. Lakin tez də fikrimdən ya-yınırıram, ümumiyyətlə, “biz bunu bacarmı-riq” fikrinin özü mənim təbiətimə yaddır. Axı Azərbaycan, kino sahəsində keçmiş, öz kökü zəngin olan bir dövlətdir. Ölkə-mizdə çox yaxşı iz qoymuş, Azərbaycan kinosunu tanıdan sənətkarlar olub. Əmi-nəm ki, olacaq da. Ancaq onu da qeyd et-məliyəm ki, kino sənəti baxımından inkişaf etmiş ölkələrlə biz əməkdaşlıq etməliyik. Vaxtdan, fərsətdən, maliyyə köməyindən istifadə edib özümüzdə olmayanı özümüz yaratmalıyıq, bir-birimizə dəstək olub, ar-xa durub, gənclərimizə sən də bacaras-san deyib, sadəcə, “oxu, axtar, öyrən, eksperimentlər etməkdən qorxma” deyib yaradıcılığa ruhlandırmaqla sənəti yüksəl-dər, peşəkar milli kadrlar qazana bilərik.

–**QURBAN İSMAYİLOV** (Xanlar obra-

zının ifaçısı). Xaricdən kino adamını dəvət etmək Azərbaycan kino tarixi üçün keçil-miş mərhələdir. Kinosevərlər də bütün bunları yaxşı bilir, xatırlayırlar... Və mən deməzdim ki, keçmişdə kinomuzda dəvət edilənləri də əvəz edə biləcək öz sənət-karlarımız olmayıb. Biz – incəsənət adam-ları bu məsələyə qısqancılıqla yox, peşə-karlıq baxımından, milli koloriti saxlamaq baxımından, öz həyatımızı azərbaycanca göstərmək qüdrəti baxımından və b. vacib sənət xüsusiyyətlərinin mümkünlüyü priz-masından yanaşırıq. Azərbaycan kinosu – bütün əlamətlərlə Azərbaycan kon-tekstində, bəşəri olmalıdır... Mənim fikrim belədir!

–**GÜLƏR NƏBİYİYEVA** (Raya obrazının ifaçısı). Azərbaycan koloritinin güclü oldu-ğu filmlərə xaricdən aktyor, yaxud aktrisa dəvət etmək mürəkkəb, digər tərəfdən asan yoldur. Biz çalışıb öz potensialımızı artırmalıyıq, gənclərə işə xüsusi diqqət ye-tirməliyik. Həmçinin, gənclərin özü bu mə-sələdə daha maraqlı olmalıdırlar. İstehsa-lat mədəniyyətinə, həmkarlarına qarşı xü-susilə nəcib olmalıdırlar. Biz vaxtilə te-atrda, kinostudiyada böyük sənətkarları-mızla ünsiyyətdə olmağı, onlarla eyni səh-nəni bölüşməyi özümüzə şərəf bildirdik, onlara baxıb nə işə öyrənməkdən yaradı-cılıq zövqü alırdıq...

–**ZEMFİRA ƏBDÜLSƏMƏDOVA** (Ül-viyyə obrazının ifaçısı). Mən də həmin fik-ri davam etdirmək istəyirəm. Bir filmdə çəkilmək, teleserial ulduzu olmaq deyil. Bəzi gənc həmkarlarıma bu uzun, əzab-əziyyətli, bir qədər də parıltılı yolda daha təvazökar olmağı məsləhət görərdim. Se-rialdan sonra şou proqramlarına dəvət al-maq mümkündür, aparıcı qismində kimin-sə xoşuna gəlmək olar, ancaq kino qəhrə-manı kimi yaddan çıxmaq çox çətin-dir... Kinoda əsas meyar budur!

–**Zənnimcə, cənab Prezidentin milli televiziya filmlərinin istehsalına maliyyə yardımı barədəki sərəncamı həm də öz aktyor və aktrissalarımız üçün əlavə qazanc yerlərinin genişlənməsi kimi də dəyərləndirilməlidir...**

–**TAHİR KAZIMOV.** Əvvəlki suala qa-yıtmaq istərdim... Tamaşaçı kimi serialı, xırda qüsurları çıxmaq şərti ilə, çox bə-yəndim... Müəllif kimi, deyə bilərəm ki, se-rialda iştirak edən aktyorlar, xüsusilə də gənclər, konkret adlar çəkmək istəməz-

dim, daha yaxşı oynaya bilərdilər, sözlərin tələffüzündə, mənə vurğula-rının ifadəsində, mimikadan istifadə-də, səmimi deyirəm, mənə qane etmə-yən məqamlar çoxdur. Hər halda mən heç kimin əziyyətini aşağı dəyərlən-dirmək fikrinə deyiləm, bir sözlə, bac-arıqları kimi rollarını ifa ediblər, tək-rar edirəm, daha yaxşı oynaya bilərdi-lər. Əlbəttə, iştirakçıların hamısı əsəri bütöv oxusaydılar, hadisələrin gedi-şatında özlərini tapsaydılar, oynaya-caqları rolları yaşasaydılar... sözsüz ki, mənim bir müəllif kimi iradəmi eşitməz-dilər.

–**Yazıçı Tahir Kazımov və rejissor Asif Abramov əməkdaşlığı gələcəkdə davam edəcəkmi? Oxucu-tamaşaçıları-mızın diqqətini yaxın zamanlarda nə ilə cəlb edəcəksiniz?**

–**TAHİR KAZIMOV.** Paralel olaraq iki roman üzərində işləyirəm “Qonçə və yadplanetlilər” (fantastik-detektiv roman) və düzü açıqlamaq istəməzdim, amma Si-zin təkidiniz və səmimi dostluq münasibə-timiz məni acizləşdirir. XV əsrin möhtə-şəm Azərbaycan-Ağqoyunlu hökmdarın-dan bəhs edən “Uzun Həsən” tarixi roma-nı üzərində yaradıcılığımı davam etdirirəm. Ömrüm vəfasız olmasa, bu, roman-trilogi-ya olacaq: Qaraqoyunlu hökmdarı Qara Yusifin, Ağqoyunlu hökmdarı Qara Yülük Osmanın yadelli işğalçılara qarşı mübari-zələri (I kitab), Uzun Həsənin Ağqoyunlu taxt-tacına yiyələnməsi, anası Sara Xatu-nun diplomatiyası, Uzun Həsənin Qaraqo-yunluları məğlub edib bütöv Azərbaycan-Ağqoyunlu dövləti yaratması, Cığataylara, Misir məmlüklərinə qalib gəlib Azərbayca-nın ərazilərini şərq-qərb istiqamətində ge-nişləndirməsi (II kitab) və Uzun Həsənin 5 yanvar 1478-ci ildə ölümündən sonra ha-kimiyyət uğrunda çekişmələr, nəhayət, 1501-1503-cü illərdə nəvəsi İsmayılın Sə-fəvilər dövlətini yaratdığı zamanları əhatə edəcək (III kitab)... “Rejissor Asif Abra-movla yenə işləyəcəksinizmi?” – sualına isə cavabım belədir: əvvəla, səmimi ya-radıcılıq hissi, ailəvi dostluq bizi bir-birimizə möhkəm bağlayıb. Digər tərəfdən, bizi bir neçə ideya-sinopsislər də birləşdirir... Dövlət səviyyəsində vəsait ayrılsa və Asif müəllim bir rejissor kimi seriallar çəkməyə sifarişlər alsa, düşünürəm ki, həmin seria-lın ssenari müəllifi mən ola bilərəm.

–**Bir arzumu da oxucularımdan, ta-maşaçılarımdan gizlətmək istəməzdim: Uzun Həsənin hərbi taktikası, Sara Xa-tunun diplomatiyasını ekranlaşdırmaq, bu gənc nəslin vətənpərvərlik ruhuna dəstək olardı.**

–**ASİF ABRAMOV.** Tahir Kazımovla yeni bir serial ssenarisi üzərində işləyirik. Bu dəfə tarixi mövzuya müraciət etmək fikrindəyik. Azərbaycanımızın çox zəngin tarixi var. Bu tarixi bütün dünyaya çatdır-maq həm də kinematografçıların işidir. Neçə-neçə əsrlər kökü olan bir dövlətə sahib olduğumuzu bütün dünyaya çəkib göstərmək həm də Azərbaycan kinosu-nun qarşısında duran məsələlərdəndir. Məşhur sərkərdələri, böyük coğrafi ərazi-si, mərd qadınları, Şerqin ilk qadın diplo-matı ilə tanınan bir Azərbaycan haqqında, “Möhtəşəm yüz il” formatında bir serial çəkmək niyyətindəyik. Dövlətimizdən, iş adamlarımızdan tariximizin şərəfli dövrün-dən bəhs edən bu serialı yaratmaqda, öl-kəmizi dünyaya həm də bu yöndən tanıt-maqda, təbliğ etməkdə bizə yardımçı ol-malarını rica edirik.

Elçin VƏLƏDOĞLU,
“Respublika”.